

εὐγενία φακίνου

τά ἑλληνάκια

κέδρος

κείμενο - εικόνες: ευγενία φακίνου

τα ελληνάκια

Ένα παραμύθι εμπνευσμένο από
τα κεντήματα, τα λιθόγλυπτα και
τα υφαντά της ελληνικής λαϊκής
τέχνης.

κέδρος

1980

Μια φορά κι έναν καιρό, σ' ένα χωριό κοντά στη θάλασσα, ζούσε η κυρα-Λένη. Ο άντρας της, ο καπετάν Νικόλας, ταξίδευε και ταξίδευε και ταξίδευε. Αφού ακόμα δεν είχε δει τα μωρά που γέννησε η κυρα-Λένη την Άνοιξη. Τα καμάρωνε τα δίδυμά της η κυρα-Λένη, το Γιώργη και τη Μαρία. Τα έβγαζε στον κήπο ν' ανασαίνουν τη μυρουδιά της λεμονιάς και της νεραντζιάς, ν' ακούνε το κελάδημα των πουλιών, για να μιλήσουν γρήγορα. Ερχόντουσαν και οι κουμπάρες από δίπλα. Και τότε άρχιζαν όλες το τραγούδι, τις ιστορίες, τα παραμύθια, το κέντημα και την νταντέλα και πέραγα η ώρα. Πέραγα η ώρα, πέραγα ο καιρός.

Η κυρα-Λένη δε βλέπει πια να κεντήσει. Και του καπετάν Νικόλα τα γόνατα πονάνε στη θάλασσα. Τα δίδυμα μεγάλωσαν. Η Μαρία έγινε ολόκληρη κοπέλα. Και 'τι κοπέλα! Σαν βγαίνει στο περιβόλι, τα λουλούδια γέρνουν πάνω της, την παρακαλάνε να τα κόψει. Τα πουλιά της λένε χίλια τραγούδια. Κι όταν καρφώσει στα μαλλιά το δυοσινί γαρίφαλο, αναστενάζει όλη η γειτονιά! Αχ, Μαρία!

7

Αλλά κι ο Γιώργης δεν πάει πίσω. Παλικαράκι με στριφτό μουστάκι και μάτια σαν ελιές. Αυτός τώρα δουλεύει για το σπίτι. Καβάλα στ' άλογό του, την Αστραπή, τρέχει στα χωράφια και κάνει δουλειά για δέκα. Πολλά τσουβάλια στάρι, καλαμπόκι και κριθάρι θα κάνουν και φέτος. Όμως δε θα 'ναι όλα δικά τους. Κι ας δούλεψε τόσο σκληρά ο Γιώργης. Τα μισά θα τα πάρει, όπως πάντα, ο Αφέντης ο Αγάς!

8

Όταν έβγαινε δόλτα ο Αφέντης ο Αγάς, όλοι έπρεπε να σκύβουν το κεφάλι. Μπροστά πήγαινε αυτός που κράταγε το τσεκούρι, πίσω ο Αγάς και πιο πίσω αυτοί που μάζευαν τα τρόφιμα και τα χρήματα. Κι όποιος ήθελε, ας μην έδινε! Κανείς δεν τολμούσε να μιλήσει. Χρόνια τώρα ο Αφέντης ο Αγάς έκανε ό,τι ήθελε. Ο Γιώργης, η Μαρία και τ' άλλα παλικάρια του χωριού, όλο σιγοπιθύριζαν: ως εδώ και μη παρέκει...

Αλλά μόνο σιγοπιθύριζαν...

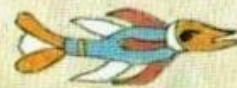

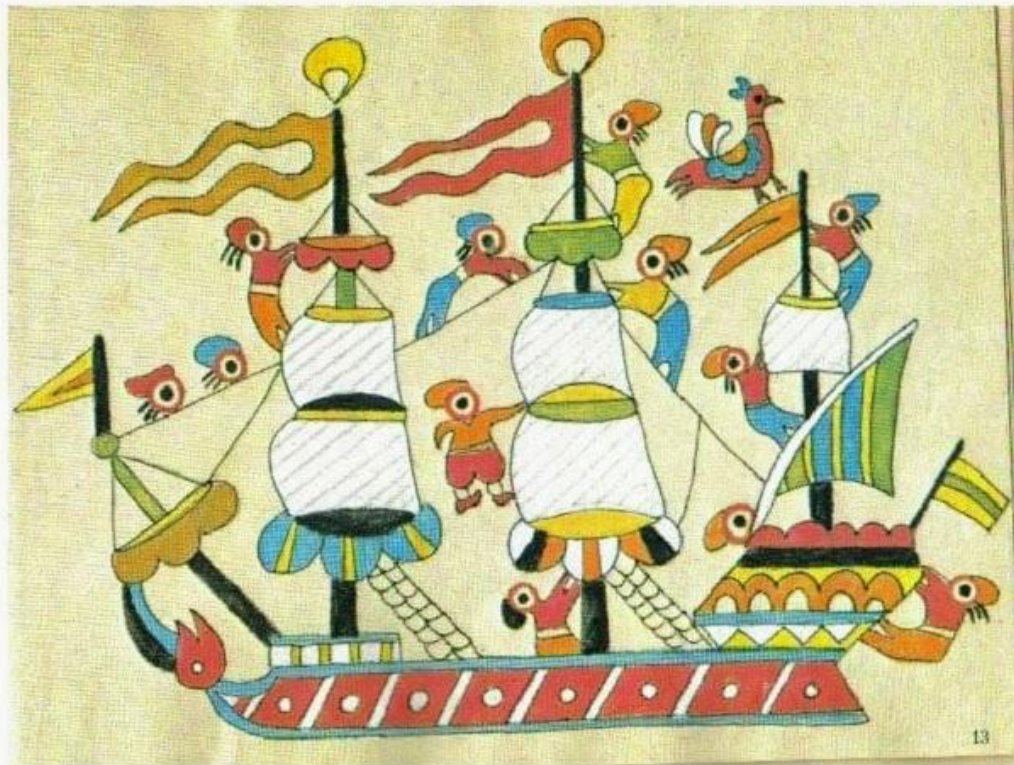

Μια μέρα ο Αφέντης ο Αγάς φώναξε το Γιώργη και του είπε:

– Μεγάλη ζημιά μου 'κανε πάλι η Γοργόνα. Βούλιαξε πέντε μου καράβια φορτωμένα μετάξια απ' τη Μοσούλη και σφονγγάρια απ' το Τούνεζι. Σε διατάζω, να μπεις σ' ένα καράδι μου και να μη γυρίσεις πίσω, αν δε μου φέρεις τη Γοργόνα. Θέλω τη Γοργόνα στο κλουδί. Αλλιώς θα πάρω τη Μαρία την αδελφή σου.

Ο Γιώργης χλώμιασε και χωρίς να πει τίποτε ξεκίνησε για το μακρινό ταξίδι.

Είχανε δέκα μέρες στη θάλασσα, όταν ξενέρισε η Γοργόνα. Όλα τα μπλε και τα πράσινα και τα βιολετιά χρώματα τα 'χε πάνω της. Οι ναύτες την κοίταζαν βουδούι.

- Τι όμορφη που είσαι! είπε ο Γιώργης. Λυπάμαι που θα πρέπει να σε φυλακίσω στο κλουβί.

Η Γοργόνα σιγογέλασε και του είπε:

- Όποιος μπορεί και με δλέπει, δε θέλει να με φυλακίσει.

Ο Γιώργης δεν καλοκατάλαβε τι ακριβώς εννοούσε.

- Μη χάνεις εδώ τον καιρό σου, παλικάρι μου, του είπε η Γοργόνα. Γύρνα γρήγορα στον τόπο σου, η Μαρία κινδυνεύει.

Και βουτώντας στα νερά εξαφανίστηκε.

- Φύσα, μαίστρο μου, φύσα όσο μπορείς, σιγομουμούριζε ο Γιώργης. Φύσα να φτάσουμε μια ώρα αργότερα στο χωριό. Αχ, αν έπαθε τίποτε η Μαρία!...

Νύχτα έφτασε στο χωριό ο Γιώργης. Μα του φάνηκε αλλιώτικο. Ούτε γάδγισμα σκύλου άκουσε ούτε φως λυχναριού φάνηκε σε παράθυρο. Το χωριό έμοιαζε έρημο. Ολοένα και πιο ανήσυχος ο Γιώργης έφτασε σπίτι του. Κανείς! Κοιτάζει στην αυλή, στο κοτέτσι, τίποτε.

- Φύγανε, ακούστηκε μια φωνή.

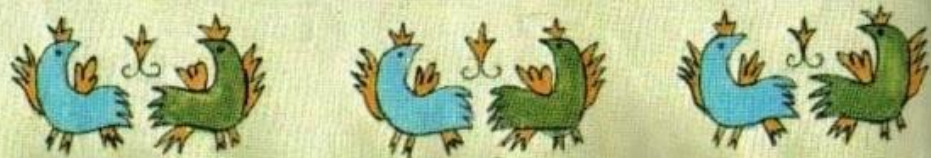
Γυρνάει ο Γιώργης το κεφάλι και βλέπει το Παγόνι. Το αγαπημένο πουλί της Μαρίας, που μιλάγε με ανθρώπινη μιλιά.

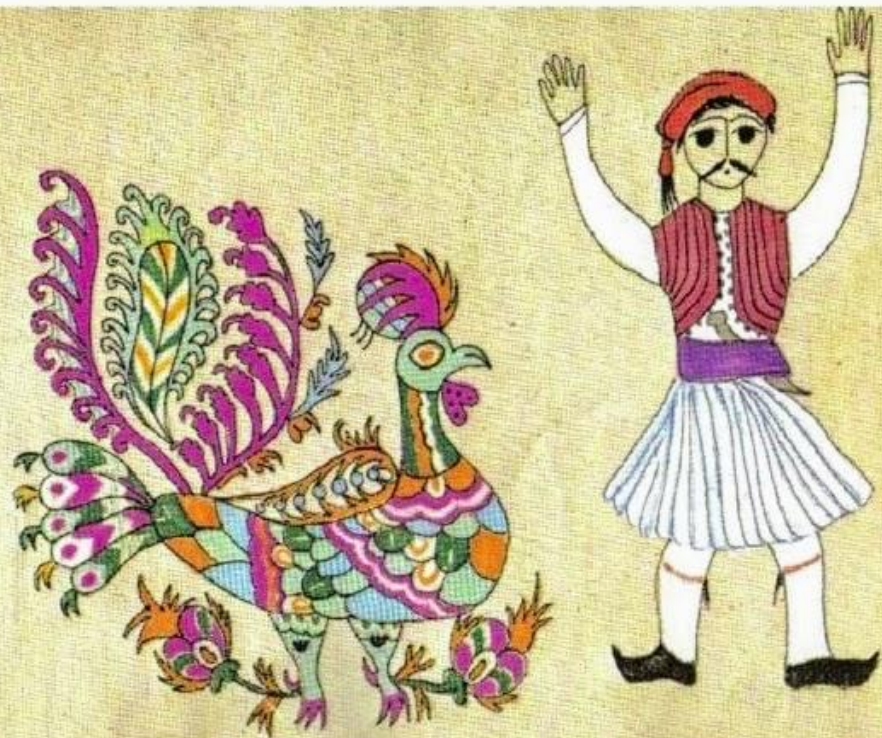
- Έγινε μεγάλος χαλασμός, Ξανάτε το Παγόνι.

Εκείνη την ώρα τρεις απ' τους ναύτες του καραβιού, ήρθαν στο σπίτι του Γιώργη.

- Τα σπίτια μας είναι άδεια! Δεν είναι κανείς! Τι έγινε;

- Θα σας πω αμέσως, είτε μ' επίσημη φωνή το Παγόνι.

Την Κυριακή γινόντουσαν οι γάμοι του Γιάννου και της Παγώνας. Όλο το χωριό ήταν καλεσμένο στο γάμο.

Η Παγώνα στεκόταν στολισμένη στην αυλή του πατρικού σπιτιού της. Φορούσε το χρυσοκέντητο νυφιάτικο φόρεμα, που φόρεσε νύφη πριν απ' αυτή κι η μάνα της κι η γιαγιά της κι η προγιαγιά της. Κοίταξε και λίγο τις γλάστρες της, τη γάτα της, την πέρδικα που της γλυκοκελάηδαγε απ' το κλουδί και ξεκίνησε για την εκκλησία.

Μπροστά πήγαιναν τα όργανα κι ακολουθούσε η νύφη ανάμεσα στον πατέρα και στη μάνα της. Απ' τα παράθυρα και τις πόρτες της γειτονιάς, οι φίλες της Παγώνας έριχναν ρύζι και φώναζαν:

- Καλό στερέωμα! Καλορίζικη!

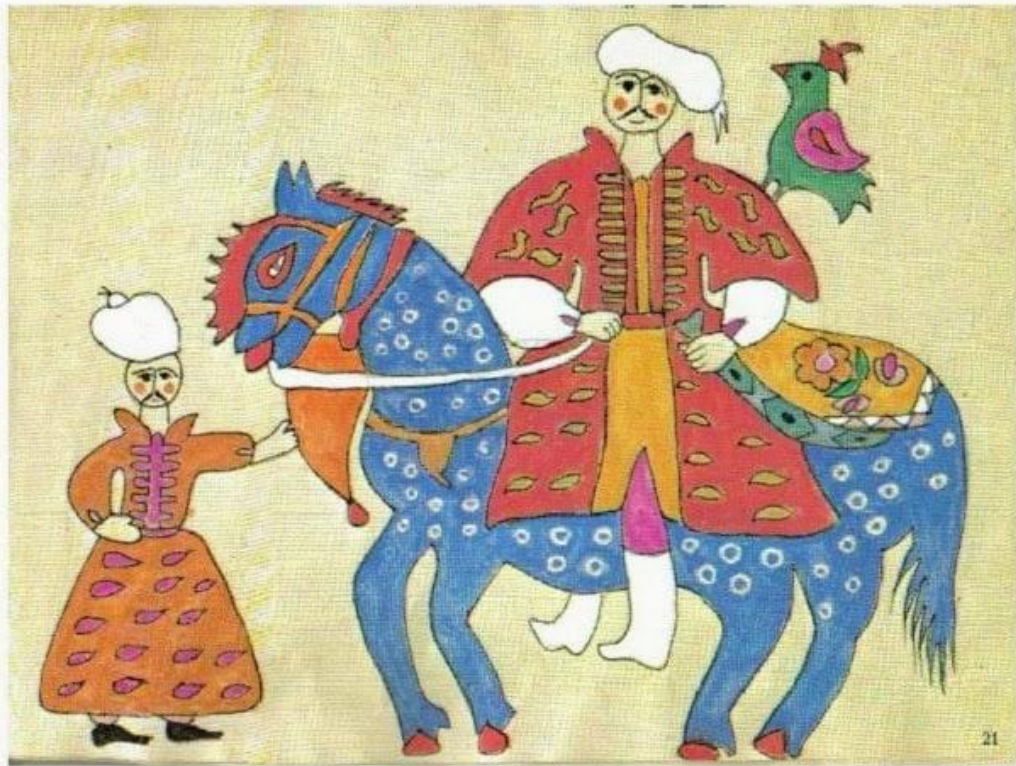

Στο σπίτι του Γιάννου είχε τελειώσει από νωρίς το ξύρισμα και το στόλισμα του γαμπρού. Τα προικιά της νύφης είχαν φτάσει φορτωμένα πάνω στα μουλάρια. Κουδέρτες, φλοκάτες, τετζερέδια, ακόμα και το σίδερο με τα καρουνάκια. Οι συγγενείς του Γιάννου είχαν στείλει τις πίτες στο σπίτι της νύφης.

Όλα ήταν έτοιμα. Ο κουμπάρος έπιασε το ομορφοστολισμένο άλογο που καθόταν ο Γιάννος και ξεκίνησαν για την εκκλησία.

Όλο το χωριό χώρεσε στο μικρό εκκλησάκι του Αϊ-Μηνά. Ο παπάς αφού τέλειωσε τη γαμήλια λειτουργία, έδωσε και φίλησαν τα στέφανα. Μετά δγήκαν όλοι στην αυλή και άρχισε το γλέντι.

Είχε πια νυχτώσει, αλλά το γλέντι συνεχιζότανε και θα συνεχιζότανε για πολύ ακόμα. Ο γαμπρός κι η νύφη χόρευαν τον πρώτο συρτό. Μετά χόρευαν κι όλοι οι καλεσμένοι. Η Μαρία κι οι φίλες της τραγούδαγαν για την ομορφιά της νύφης. Το τουμπτελέκι, το ούτι, το κλαρίνο συνόδευαν το χορό και το τραγούδι. Κι εκεί που όλα ήταν χαρούμενα, φάνηκε ο Αφέντης ο Αγάς με τους δικούς του. Συνηθισμένος να κάνει ό,τι θέλει, φώναξε:

- Κρασί και μεζέ για τα παλικάρια μου. Κι εσύ, Μαρία, σήκω να χορέψουμε!

Όλοι πάγωσαν. Τέτοια προσβολή.

Η Μαρία δεν τα 'χασε και με σταθερή φωνή του είπε:

- Δε χορεύω με το ζόρι!

Αυτό ήτανε. Η συνοδεία του Αφέντη του Αγά σήκωσε τα όπλα, οι δικοί μας τράδηξαν τα σπαθιά...

Τον Γιώργη τα χείλια τρέμανε απ' το κακό του...
- Αρκετά! φώναξε και τράδηξε το σπαθί του. Τώρα θα
δει!...
- Μη! του φώναζαν οι άλλοι και τον κράτησαν σφιχτά απ'
τα χέρια.
- Αφήστε με! Αρκετά πια με τον Αφέντη τον Αγά!
- Δεν έχει νόημα, Γιώργη, του είπαν οι άλλοι. Είμαστε λί-
γοι κι είναι πολλοί.
- Δεν είμαστε πια λίγοι, είπε ο Γιώργης. Και στ' άλλα χω-
ριά το 'χουν αποφασίσει. Οι δικοί μας πού είναι τώρα;
- Οι ανήμποροι πήγανε σ' άλλα χωριά πιο ήσυχα. Οι νέοι
δγήξαν στο δουνό, είπε το Παγόνι.
- Εμπρός, λοιπόν, για το δουνό!

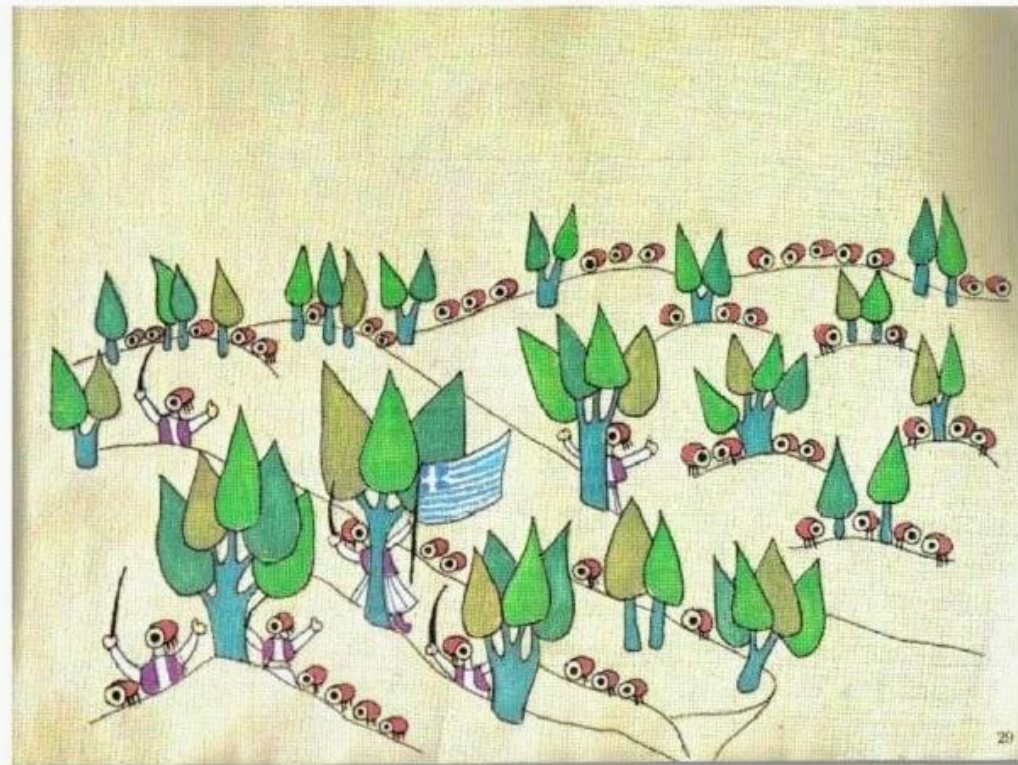
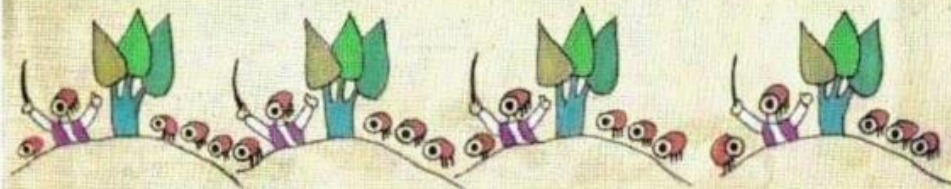

Είχε ξεμυθήσει ο ήλιος απ' την ανατολή, όταν έφτασαν στους πρόποδες του βουνού. Όλα ήταν ήσυχια. Τίποτε δε φαινόταν, τίποτε δεν ακουγόταν... και ξαφνικά... κοκκίνισε το βουνό απ' τα φεσάκια και μια ελληνική σημαία ξεδιπλώθηκε.

- Καλύτερα μας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή!

Ήταν κοριτσιάστικη η φωνή που το είπε, αλλά αρκετά δυνατή για να καταλάβει ο Γιώργης τη φωνή της Μαρίας. Με φτερά στα πόδια ανέβαιναν τώρα το βουνό, να ενωθούν με τους άλλους.

Ήταν 22 Μαρτίου του 1821.

Τα στοιχεία της εικονογράφησης προέρχονται:

- εξώφυλλο: από σκυριανό σεντόνι του 18ου αιώνα, μουσείο ελληνικής λαϊκής τέχνης, Αθήνα.
- σελ. 5: λεπτομέρεια από κρητικό πουκάμισο, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 7: ανασύνθεση στοιχείων από σκυριανά προσόψια, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 9: ελεύθερη σύνθεση στοιχείων (το άλογο από σεντόνι των Ισπανίνων, ο Γιώργης είναι η κεντρική φιγούρα της σελίδας 27).
- σελ. 11: ανασύνθεση στοιχείων από σκυριανό σεντόνι, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 13: αυθεντική απεικόνιση καρδιού από σκυριανό προσόψι, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 15: Σύνθεση με το παραπάνω καράδι και τη γοργόνα από σκυριανό ποδόγυρο πουκάμισου, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 17: από σκυριανό σεντόνι του 17ου αιώνα, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 19 και 21: ηπειρώτικος γάμος, λεπτομέρειες από νύφικο μαξιλάρι, μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.
- σελ. 22-23: ελεύθερη σύνθεση με τα προηγούμενα στοιχεία.
- σελ. 25: επανάληψη προηγούμενων στοιχείων.
- σελ. 27: από την ανάγλυφη πλάκα που παρουσιάζει τη σύλληψη του Αθανασίου Διάκου, 19ου αιώνα, κτήμα Αργένη, Χίος.
- σελ. 29: ελεύθερη σύνθεση.